

Motion till riksdagen 2008/09: MJ13

av Tina Ehn m.fl. (mp)
med anledning av prop. 2008/09:170

En sammanhållen svensk havspolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att den inhemska och den internationella politiken är sammanhängande.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att havsmiljön bör vara överordnad andra havspolitiska intressen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inriktningen av Sveriges internationella havspolitiska samarbete.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den mellanstatliga fonden för internationella åtgärder.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att granssamverkan för jordbrukssektorn bör fokuseras på att främja ekologisk produktion.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om planeringsfrågor.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om buller och hänsynsområden.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den centrala frågan för förvaltningen är uppdrag, befogenheter och resurser.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av ett tydligt mål för delaktighet.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Konsumentverket bör ges ett övergripande miljöuppdrag.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att offentlig upphandling bör inriktas på miljömärkta alternativ eller den bästa kvartilen.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avsättning av medel för beståndsbedömningar av nya fiskarter.

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bottentråkning i Östersjön.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot utkast av fisk.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en långsiktigt hållbar förvaltningsplan för fritidsfisket.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om miljörelaterade sjöfartskrav.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vattenmyndigheterna behöver vassare instrument för effektfulla åtgärdsprogram.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige snarast bör ansluta sig till barlastkonventionen.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Miljömålsrådets förslag för bevarande av marina naturvärden.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om försiktighetsprincipen och kvävegödning av skog.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den gemensamma jordbrukspolitiken och landsbygdsprogrammet.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en jämnare spridning av djurhållningen i Sverige.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om krav på generella hänsyn.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avgift på mineralgödsel.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ekonomiska styrmedel och köttproduktion.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mer verkningsfulla sätt att minska den diffusa spridningen av miljögifter.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om miljöavgifter på silverjonemitterande hushållsmaskiner.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hänsyn till regionala särdrag som skäl för mer långtgående miljökrav.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om båtregister och miljöfarliga bottenfärger.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om spridning av slam.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om EU:s fiskeriavtal med utvecklingsländer.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om återhållsamhet med djuphavsfiske.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om oljeexploatering i känsliga naturområden som Arktis och Östersjön.

Inledning

Halvvägs in i mandatperioden har regeringen äntligen presenterat en proposition om havspolitik. På sina håll har denna emotsetts med stora förväntningar. När regeringen lade Miljömålsrådets senaste fördjupade utvärdering ”Nu är det bråttom!” på is för att göra ännu en utredning, hävdade man att detta inte skulle leda till en tempoförlust i centrala delar av miljöarbetet eftersom regeringen skulle presentera propositioner om havsmiljö- och klimatpolitiken med förtur.

Havsmiljön skulle alltså vara en av regeringens två prioriterade miljöfrågor. Vi kan nu tyvärr konstatera att regeringens proposition är tunn på miljöåtgärder.

I ett försök att undvika att ta itu med de svåra problemen – överfiskningen, jordbrukets överutnyttjande av kväve och fosfor – har regeringen tidigare satsat på spektakulära men mindre genomtänkta förslag. Lyckligtvis har dessa – utfiskning av skarpsill, storskaliga miljötekniska lösningar för att syresätta döda botten och en handel med utsläppsätter för kväve och fosfor i en bubbla som omfattar hela Östersjöregionen – tonats ned rejält eller försvunnit helt och hållet i propositionen.

Regeringens havsmiljöpolitik har hittills mest liknat en hafspolitik. Det är ett fall framåt att hafspolitik nu ersätts med en början till en havspolitik. Dessvärre har denna havspolitik en inbyggd strukturell svaghet eftersom den har två mål – ekonomisk tillväxt och havsmiljön – utan att det finns en tydlig prioritering eller insikt om att en ekonomiskt och socialt hållbar utveckling förutsätter att utvecklingen är långsiktigt ekologiskt hållbar.

Regeringens proposition lider av en brist på analys och insikt om varför havspolitik inte lyckats hittills. Regeringen hade med fördel kunnat ta del av den rapport som miljö- och jordbrukskottet skrivit med titeln ”Uppföljning av statens insatser inom havsmiljöområdet” (rapporter från riksdagen, 2008/09:RFR3, i fortsättningen kallad MJU-rapporten).

Regeringen föreslår nu några riktiga åtgärder, men i alltför stor utsträckning fortsätter man att ägna sig åt undanflykter och förhållningar, vilket även i detta fall ska skyllas på symbolhandlingar.

Exempelvis vill regeringen betona det internationella arbetet, utan att vara tydlig med vilka frågor den vill driva där och utan att den internationella satsningen backas upp tillräckligt av konkreta, riktigt verkningsfulla åtgärder på hemmaplan. Symbolhandlingen är skapandet av en ny myndighet – oklart när.

Miljöpartiet har i olika sammanhang presenterat konkreta förslag till åtgärder för att främja havsmiljön. I denna motion kommenterar vi en del av regeringens förslag och presenterar ett urval av våra egna förslag.

Fel! Okänt namn

Inriktningen av en sammanhållen svensk havspolitik

Sammanhållen havspolitik

Miljöpartiet instämmer i regeringens bedömning att det behövs en sammanhållen havspolitik. Det är dock viktigt att också den inhemska och den internationella politiken på området är sammanhängande.

Den inhemska och den internationella politiken ska vara sammanhållna enligt den av riksdagen antagna politiken för global utveckling (PGU), men det är den ibland inte på det havspolitiska området. Vi exemplifierar detta nedan.

Inriktningen av den sammanhållna havspolitiken

Ytterligare en aspekt är att regeringens förslag till inriktning är otillräckligt. Detta hänger ihop med att regeringens analys är bristfällig. Ett antal utgångspunkter och vägledande principer presenteras. Dessa har funnits med länge på den politiska dagordningen. Men regeringen har inte närmare diskuterat hur dessa principer tillämpats i praktiken, eller snarare vad som hindrat att de tillämpas i praktiken.

Varför har t.ex. inte *ekosystemansatsen* fått genomslag i fiskeripolitiken, jordbrukspolitiken, skogspolitiken eller transportpolitiken? Varför gäller inte principen att *föraren ska betala* för areella näringar? Varför tillämpas snarast en omvänd *försiktighetsprincip*, där man är försiktig med att ställa krav på verksamhetsutövare tills det är överbevisat att det behövs?

Samhällsekonomisk kostnadseffektivitet är viktig. Men den kan också användas något godtyckligt. Resultatet kan i hög grad vara beroende av val av systemgränser, antaganden om osäkra förhållanden och hur effekter som inte kunnat kvantifieras eller värderas i beräkningen hanteras. Problemen accentueras när de förmenta kostnadseffektiva åtgärderna framför allt finns i utlandet. Hur säkra är kostnadsberäkningarna – vad är t.ex. egentligen kostnaden för utbyggda reningsverk i Kaliningrad, med tanke på politiska och administrativa osäkerheter? Hur hanterar man potentiell politisk signaleffekt till andra länder – om inte rika Sverige har råd att minska utsläppen på hemmaplan, varför ska fattigare länder satsa egna resurser på att minska miljöbelastningen? Ibland genomförs inte samhällsekonomiskt kostnadseffektiva åtgärder för att de stör ett inflytelserikt särintresse, samtidigt som politiskt möjliga åtgärder avfärdas för att de inte är samhällsekonomiskt kostnadseffektiva. Resultatet blir en politisk förklanning där inga åtgärder alls genomförs.

I och med att dessa förhållanden inte ens nämns och diskuteras blir regeringens uppräknings snarast missvisande.

Regeringens förslag till inriktning på svensk havspolitik är alltför näringsorienterat. Propositionen ger uttryck för en felaktig borgerlig miljöpolitisk grundsyn, som i sin tur präglar dess förslag till havspolitisk inriktning: ”Genom en fortsatt tillväxt, med fler och växande företag, skapas en grund för att

Fel! Okänt namn på

på lång sikt värna den resurs som havet utgör.” Hållningen är bakvänd. En ekologiskt hållbar miljö är en förutsättning för social och ekonomisk hållbarhet på sikt. Havsmiljön bör vara överordnad andra havspolitiska intressen. Detta ska vara den övergripande utgångspunkten för den svenska havspolitikens inriktning.

En svensk handlingsplan för det internationella samarbetet

Regeringen skriver att den ska prioritera det internationella samarbetet för förbättringar av havsmiljön. Det är bra. Regeringen skriver att det behövs en samlad svensk handlingsplan för det internationella havsmiljöarbetet. Det är bara att instämma. Och det är bara att beklaga att regeringen inte redan tagit fram en sådan plan, eller åtminstone redovisat den för riksdagen.

Inriktningen av Sveriges internationella havspolitiska samarbete

Viktigt är inte enbart att regeringen tänker vara aktiv i diverse internationella forum med havsanknytning utan även vad regeringen tänker driva där. Det framgår oftast inte av propositionen. Nedan anges några exempel på hur Miljöpartiet anser att frågor bör drivas.

Sveriges ordförandeskap i EU hösten 2009

När nu halva mandatperioden gått, och inför det viktiga EU-ordförandeskapet, har alltså inte regeringen kommit längre än så i en av de två miljöfrågor som den ändå säger sig prioritera. Det framgår också av regeringens Östersjöstrategi. Där redovisas vilka möten som Sverige avser att organisera under ordförandeskapet. Det som lyser med sin frånvaro är ett gemensamt möte mellan miljö- och jordbruksministrarna. Jordbruksministrarna ansvarar normalt för både jordbruks- och fiskefrågor, två näringar som starkt bidragit till Östersjöns utsatta läge och som haft svårt att ta till sig behovet av förändringar i sina respektive verksamhetsområden för Östersjömiljöns skull. Ett sådant möte skulle också vara en naturlig och lämplig uppföljning av den konferens som regeringen anordnade, på initiativ av den förra regeringen, i Saltsjöbaden i april 2007.

EU:s havspolitik

Regeringen noterar korrekt att ”en påtaglig brist i det internationella arbetet inom det marina området har varit fragmentering och brist på tydliga prioriteringar, vilket inneburit att sektorsövergripande frågor inte har beaktats i önskvärd utsträckning”. Dessvärre kan detsamma sägas om regeringens arbete.

Fel! Okänt namn på

Även i avsnittet om vad regeringen avser angående EU:s havspolitik framgår att regeringen likställer miljön och tillväxt eller näringarna. Detta uttrycker just regeringens egen brist på prioriteringar eller insikt om att en ekologiskt hållbar utveckling på lång sikt är förutsättningen för tillväxt eller havsbaserade näringar. Detsamma gäller i avsnittet om EU:s strategi för Östersjöregionen. Där vill regeringen framhålla att ”åtgärder som förbättrar Östersjöns miljö också bidrar till regionens tillväxt”. I strategin accepterar regeringen europeiskt stöd till utbyggnad av infrastruktur för fossilgasledningar, även till Sverige, samtidigt som regeringen i sin klimatpolitik säger sig acceptera gas enbart om investeringar görs på kommersiella villkor.

Pilotprojekt för Östersjön

Miljöpartiet instämmer i regeringens förslag om genomförandet av det marina direktivet och ett pilotprojekt för Östersjön. Det ligger väl i linje med vad vi drivit i andra sammanhang. Arbetet för Östersjön har i vissa avseenden kommit längre än i andra regioner i EU. Det är lämpligt och viktigt att arbetet för Östersjön går snabbare än den gemensamma takten för EU. I pilotprojektet bör åtgärder för att uppnå god ekologisk status, genom att t.ex. minska övergödningen och spridningen av miljögifter, gå snabbare än den gemensamma takten för EU.

EU:s jordbrukspolitik

Världsnaturfonden (WWF) har påtalat att EU:s jordbrukspolitik i praktiken innebär en subventionering av miljöförstörelsen i Östersjön. Den är snarast ett uttryck för principen att ”förorenaren får betalt för att fortsätta förorena”. Detta är naturligtvis ohållbart. Vid översynen av EU:s jordbrukspolitik bör regeringen driva linjen att fortsatt indirekt subvention av verksamhet som bidrar till övergödningen av Östersjön inte kan accepteras. EU:s jordbrukstöd bör gå till gränsöverskridande nyttigheter, som miljöanpassning av jordbruket.

EU:s fiskeripolitik

Vid översynen av EU:s fiskeripolitik bör Sverige driva linjen att målet för EU:s fiskeripolitik ska vara marina ekosystem i balans med goda fiskebestånd. Detta bör vara överordnat eventuella ekonomiska eller sociala mål, eftersom det på lång sikt är en förutsättning för ekonomiska och sociala mål. Eventuella ekonomiska mål bör enbart avse småskaligt och kustnära fiske som är av betydelse för levande kustsamhällen. Sociala konsekvenser av den reformerade fiskeripolitiken bör i första hand hanteras inom respektive lands arbetsmarknads-, utbildnings- och socialpolitik. EU ska inte fortsätta att understödja rovdrift på havsresurser av kortsiktiga sociala eller ekonomiska skäl.

Sjöfart

Regeringen betonar vikten av att svensk sjöfart ges samma förutsättningar som annan sjöfart. Tuffa, framsynta miljökrav kan underlätta för en näring att anpassa sig till krav som kommer förr eller senare, vilket också kan vara till fördel för den aktuella näringen.

Helcom

Miljöpartiet instämmer i regeringens bedömning att Sverige ska vara pådrivande i Helcomarbetet och att EU:s arbete i Östersjöregionen ska synkas med Helcoms plan.

Helcom antog en ny, relativt ambitiös handlingsplan för Östersjöns miljö 2007 (Baltic Sea Action Plan, BSAP). Jordbruksverket motverkar uppfyllandet av Sveriges beting för minskningen av övergödningen enligt BSAP. Detta går inte ihop med regeringens aviserade ambitioner att stärka Helcom långsiktigt som mellanstatlig aktör för havsmiljöarbetet i Östersjön, eller att Sverige ska vara pådrivande för att arbetet med Helcoms handlingsplan för Östersjön samordnas med motsvarande processer inom EU eller utgör en prioriterad åtgärd inom EU:s kommande strategi för Östersjöregionen. Ambitionen är god. Sammanhållningen inom den svenska politiken behöver förbättras för att ambitionen ska vara trovärdig.

EG:s naturvårdsdirektiv

Regeringens ambitionssänkning när det gäller arbetet för biologisk mångfald i Sverige, genom t.ex. budgetnedsänkningar eller rovdjurspolitikens oförmåga att beakta vikten av ”gynnsam bevarandestatus”, går inte ihop med den redovisade avsikten för arbetet med EG:s naturvårdsdirektiv på havsområdet. Det är bra att regeringen 2008 föreslog nio nya marina områden till Natura 2000-nätverket. Men detta är något som man måste göra, enligt beslut i EU. Miljömålsrådets förslag om skyddade marina områden skulle behöva genomföras för att regeringens nationella och internationella politik (med anspråk på att vara pådrivande, och inte enbart följa efter) ska hänga ihop. Miljömålsrådet har föreslagit att minst 15 % av Sveriges marina area skulle behöva skyddas till 2015.

Mellanstatlig fond för internationella åtgärder

Om tankarna om en gemensam förvaltning av Östersjön och aspekter av vikt för Östersjöns miljö ska kunna bära frukt behövs finansiering. En mellanstatlig fond för internationella miljöåtgärder kan därför vara ett bra steg på vägen. Miljöpartiet anser att det kan vara värt att närmare pröva Havsmiljöutredningens förslag om att också en del av EU:s medel för strukturfonderna (inklusive fiske) och landsbygdsutveckling ska kanaliseras till fonden. En förutsättning är att fonden har en tydlig inriktning och prioritering i linje med vad vi anfört

Fel! Okänt namn på

ovan: att ekologisk hållbarhet är en förutsättning för ekonomisk och social hållbarhet på sikt, varför kortsiktiga ekonomiska och sociala hänsyn inte får ges prioritet framför ekologisk hållbarhet. Sociala frågor får lösas på annat sätt än t.ex. ett ohållbart nyttjande av naturresurser.

Grannsamverkan inom jordbruksektorn

Jordbrukssamverkan kom till genom ett gemensamt jordbruks- och miljödepartementsmöte, initierat av den förra regeringen, som genomfördes under Sveriges ordförandeskap i Östersjöstaternas råd. Det är som nämnts beklagligt att den nya regeringen inte följt upp detta med ett gemensamt miljö- och jordbruksministermöte under Sveriges förestående ordförandeskap i EU.

Forskning visar att en av de stora orsakerna till övergödningen i Östersjön är obalansen mellan djurhållning och foderodling. Obalanser på gårds- eller mikroregionnivå leder till en obalans i hela systemet. Det behövs en jämnare struktur på djurhållningen. Ett bra sätt att främja detta, som också får andra positiva miljöeffekter, är mer certifierat ekologiskt jordbruk. Jordbrukssamarbetet bör fokuseras på att främja ekologisk produktion.

Planering och förvaltning

Planeringsfrågor

Havsmiljöutredningen konstaterade att kommunerna inte har tagit ett ansvar för havsplaneringen och föreslog att ansvaret flyttas över till staten. Regeringen avfärdar utredningens förslag och föreslår att planeringen inom territorialvattnet ligger kvar hos kommunerna medan man fortsätter att utreda.

En fysisk planering bör genomföras i hela Sveriges havsområde. Utgångspunkten bör vara att det samlade trycket från alla befintliga och framtida aktiviteter inte får tillåtas överstiga vad ekosystemet tål. Avvägningar mellan olika intressen bör göras inom denna ram.

Miljöpartiet föreslår att kommunerna behåller ansvaret för planeringen fram till en nautisk mil (1 852 m) efter baslinjen. Därmed kan kommunerna få ansvaret för de områden som är av vikt (och intresse) för dem. Länsstyrelserna bör dock ges i uppdrag att särskilt granska kommunernas planering av kust och kustnära havsområden utifrån ett övergripande havsmiljöperspektiv vid granskningen av de översiktsplaner som ska uppdateras regelbundet.

Staten bör ha ett planeringsansvar för det öppna havet, dvs. området mer än en nautisk mil utanför baslinjen. Detta kan skötas av t.ex. Boverket eller en eventuell kommande samlad nationell havsmiljömyndighet. Det viktiga är att den berörda myndigheten ges ett övergripande ansvar för att kunna väga mellan olika intressen, ett tydligt uppdrag att prioritera havsmiljön samt instrument och resurser att göra det.

Det är viktigt att planeringen sker samordnat mellan alla Östersjöländer, att den baseras på internationellt överenskomna regionala principer, att den väger in både befintliga och framtida aktiviteter och att den utgår från vad ekosystemet klarar av. En ”plattform” för samordnad planering mellan Östersjöländerna bör etableras.

Buller och hänsynsområden

MJU-rapporten beskriver problemen och arbetet kring buller och hänsynsområden. Bland annat har Naturvårdsverket i sin miljömålsöversyn framfört att det är viktigt att länsstyrelserna oftare än i dag använder sin regleringsmöjlighet för att minska bullerstörningen från båttrafiken. Miljömålsrådet föreslog i sitt reviderade delmål för sjöfartens påverkan att det 2015 ska ha upprättats områden med låg bullernivå i varje län. En länsstyrelse påpekade för riksdagens utvärderingsgrupp att det är ett problem att det inte finns någon lagstadgad möjlighet att i ett hänsynsområde ställa krav på t.ex. låg fart och dämpad musik. Flera aktörer har påtalat problemen med vattenskotrar.

Regeringen har i sin havspolitiska proposition inte ens berört problemen med buller eller hänsynsområden. Miljöpartiet anser att Miljömålsrådets förslag till precisering om buller i ett reviderat delmål om sjöfart bör antas. Den regeländring som behövs för att kunna ställa krav på låg fart och dämpad musik i hänsynsområden bör genomföras. En möjlighet för kommunen att inrätta hänsynsområden och genom t.ex. föreskrift ytterligare reglera skotertrafiken bör utredas.

Förvaltningsstrukturen

Organisationsproblem och organisationsutredningar

Regeringen har tillsatt ett imponerande antal utredningar om myndigheter som har uppgifter som påverkar havsmiljön. Nu föreslår regeringen att det bildas en särskild havsmiljömyndighet. Dock anser man att frågan först behöver utredas ytterligare.

Det är inte underligt att regeringen haft svårt att landa i frågan om myndighetsstrukturen. Hur man än organiserar och delar upp ansvarsområden finns det relevanta frågor som hamnar utanför och irrelevanta frågor som hamnar innanför. Gränsdragningsproblem, och därmed samordningsproblem, är ofrånkomliga. Havets miljö påverkas inte enbart av vattnet som rinner ut från vattendragen utan också av kemikalier i produktion och konsumtion, av näringsämnen från jordbruket, av fisket, av utsläpp från vägtrafiken, av sjöfarten osv. I Samordningsgruppen för havsmiljöfrågor (Samhav) ingår hela 14 generaldirektörer för myndigheter med ansvarsområden som har betydelse för havsmiljön.

Regeringen har inte presterat en ordentlig analys av problemet den vill lösa med en ny myndighet. MJU-rapporten innehåller å andra sidan en relativt

Fel! Okänt namn på

heltäckande och tydlig beskrivning och analys av bristerna i den statliga styrningen av havsmiljöarbetet och vilken betydelse dessa brister har haft för genomförandeunderskottet.

Några av de problem som MJU identifierat är

- ? att myndigheter vars verksamhet är av vikt för havsmiljön har olika mål (två tydliga exempel är Fiskeriverket och Jordbruksverket)
- ? att målkonflikter inte hanteras på ett tydligt sätt
- ? att den statliga styrningen av myndigheternas havsmiljöarbete är otydlig
- ? att det finns en ryckighet i styrningen
- ? att samordningen mellan departementen i Regeringskansliet brister
- ? att Naturvårdsverket har belastats med utredningsuppdrag och annat utan medföljande resursförstärkningar, något som gått ut över verkets möjligheter att genomföra den beslutade politiken
- ? att myndigheters resurser inte räcker för samarbete kring havsmiljön
- ? att det är oklart i vilken utsträckning centrala myndigheter eller regionala länsstyrelser ska informera kommunerna
- ? att vattenmyndigheterna saknar styrmedel för att genomföra åtgärder för att nå målen.

Samordningsproblemen börjar högst upp. Från flera håll i myndighetsvärlden har man efterlyst tydligare stöd för havsmiljöarbetet från regeringen. Ett problem som påtalats är att andra departement än Miljödepartementet inte signalerat tillräckligt kraftigt till sina respektive myndigheter att havsmiljöarbetet ska ges ökad prioritet.

Sådana problem löses inte genom att bilda en ny myndighet genom att slå ihop vattenmyndigheterna med delar av Naturvårdsverket.

Myndigheter med ansvarsområden av betydelse för havsmiljön

Det behövs en mer integrerad havsförvaltning, med helhetssyn och tydlig prioritering av havsmiljön. Annars kommer sektorsindelningen, dvs. den splittrade ansvarsfördelningen inom Regeringskansliet och myndighetsvärlden, med största sannolikhet att fortsätta sätta stopp för genomförandet av nödvändiga åtgärder. För att komma till rätta med Östersjöns miljöproblem krävs samlade och väl samordnade insatser från en rad olika myndigheter och departement. Skapandet av en särskild myndighet kan vara ett bidrag till en sådan ökad samordning och integrering. Men den behöver inte vara det; det finns också andra sätt att förstärka integreringen, och bildandet av en ny myndighet kommer inte att räcka.

Vi kommenterar nu några av de för havsmiljön viktigaste myndigheterna vid sidan av Naturvårdsverket.

Vattenmyndigheternas arbete kan vara av stor betydelse för miljöförhållanden i Östersjön och Västerhavet. Det talar för att vattenmyndigheterna med fördel skulle kunna ingå i en ny havsmiljömyndighet tillsammans med delar av Naturvårdsverket, i linje med ett kommande förslag som regeringen aviserar. Å andra sidan kan åtgärderna behöva utvecklas och genomföras i nära

anslutning till aktörerna, utifrån situationen i varje vattenområde. Det talar för en mer decentraliserad organisation i linje med dagens.

Kemikalieinspektionen konstaterar enligt MJU-rapporten att man inte haft resurser att medverka i vattenmyndigheternas arbete på ett bra sätt.

Jordbruksverket är särskilt problematiskt, både vad gäller vattenmyndigheternas arbete och havsmiljöarbetet i stort. I MJU-rapporten står t.ex. att verket ser ”att det finns oklarheter i Jordbruksverkets roll och ansvar när det gäller vattenfrågor inom jordbruket i förhållande till åtgärdsprogrammen inom ramdirektivet för vatten”.

Fisket är av stor betydelse för havsmiljön. Om det bildas en havsmiljömyndighet bör Fiskeriverkets ansvarsområden ingå. Miljöpartiet har länge föreslagit att ansvaret för fiskefrågor överförs till Miljödepartementet.

En havsmiljömyndighet

Om regeringen går vidare med planerna på att inrätta en ny myndighet för havsmiljöfrågor bör myndigheten inte enbart omfatta delar av Naturvårdsverkets uppgifter och vattenmyndigheternas uppgifter. Den bör också omfatta de uppgifter som nu omhändertas av Fiskeriverket. Det kan också vara lämpligt att ansvarsområden som nu ligger under Sjöfartsverket, SGU (t.ex. ansvaret för kontinentalsockeln), SMHI, Kustbevakningen m.fl. ingår.

Miljöpartiet ser både för- och nackdelar med att det bildas en särskild myndighet för havsmiljöfrågor. En kraftsamling kan vara bra. En integrerad planering och förvaltning för havet skulle vara betydligt mer resurseffektiv än dagens splittrade förvaltning. En samlande havsmiljömyndighet som har mandat att göra avvägningar och balansera mellan olika intressen (baserat på vad havets ekosystem klarar av) har klara fördelar jämfört med dagens system.

Inget tyder dock på att den tänkta nya myndigheten skulle ha en tillräckligt bred omfattning eller tillräckligt starkt mandat.

Samtidigt leder organisationsförändringar erfarenhetsmässigt till tempoförlust i det konkreta arbetet. Tajmningen kan också ifrågasättas. Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram ska fastställas i år. Vattenmyndigheterna bildades 2005, och deras arbete är fortfarande i en uppbyggnadsfas. Det nuvarande systemet för statens arbete på havsmiljöområdet, med ett samordningsansvar för Naturvårdsverket och bildandet av Samhav, sju sattes så nyligen som 2006. Det konkreta arbetet bör inte offras för symbolhandlingar som omstrukturering av myndigheter.

Uppdrag, befogenheter och resurser

Har en myndighet direkt konkurrerande uppdrag, som Jordbruksverket som både ska värna näringen och ansvara för djurskydd, kan det finnas anledning att skilja dessa uppgifter åt också organisatoriskt. I övrigt anser Miljöpartiet att den centrala frågan inte är vilka ansvarsområden som ingår i vilken myndighet, utan att myndigheterna har ett tydligt uppdrag och tillräckligt med befogenheter och resurser för att genomföra uppdraget.

Fel! Okänt namn på

Även om en ny myndighet bildas t.ex. genom att vattenmyndigheterna slås ihop med delar av Naturvårdsverket och Fiskeriverket kvarstår betydande problem. Eftersom Sverige inte har den traditionen att vissa myndigheter får styra andra måste regeringen ge berörda myndigheter i uppdrag att samarbeta med Naturvårdsverket eller den nya havsmiljömyndigheten när det gäller att ta fram och genomföra åtgärder för att förbättra havsmiljön. Vid behov måste särskilda resurser skjutas till.

Miljöpartiet anser även att regeringen bör ändra i de berörda myndigheternas instruktion så att skydd av miljön ingår som ett överordnat uppdrag. Särskild hänsyn bör då tas till konsekvenser för miljön i Östersjön och Västerhavet.

Dessvärre framgår inte av propositionen att regeringen avser att ge tillräckligt tydliga uppdrag eller kraftfulla befogenheter till berörda myndigheter. Detta beror i sin tur på att ansvariga ministrar för t.ex. areella näringar eller transporter inte prioriterar havsmiljöfrågor.

Delaktighet

Tydliga mål

Delaktighet fordrar en någorlunda samstämmighet om målet för aktiviteten. I MJU-rapporten uppges att Sveriges Kommuner och Landsting från början bromsade kommunernas deltagande i vattenarbetet med motiveringen att kommunerna inte skulle göra något om de inte samtidigt fick pengar från staten. Detta är en del av ett mer övergripande problem som behöver redas ut: Vem ska betala för kommunernas kostnader för åtgärder som följer av EU-regler?

Det har också kommit signaler om att parterna i de regionala vattenråden bromsat framtagandet av förslag till konkreta åtgärder i åtgärdsprogrammen.

Förutsättningarna för en ökad och lyckad delaktighet förbättras om målet för uppdraget är tydligt. Regeringen ska tydliggöra att målet är en förbättring av havsmiljön. Delaktigheten bör handla om vad som kan göras för att bäst uppnå det målet.

Konsumenternas roll

Regeringen skriver om betydelsen av konsumenters delaktighet i havsmiljöarbetet men lägger inte fram några förslag. Många konsumenter längtar efter att bidra till en bättre miljö, bara man visste hur. Det visar inte minst det stora engagemanget för fiskefrågor och de beteendeförändringar som kunde konstateras i samband med detta. För andra är det också viktigt att känna att det är många som tar miljöhänsyn.

Miljöpartiet anser att Konsumentverket bör ges i uppdrag att underlätta för konsumenter att bidra till en bättre havsmiljö, inom ramen för ett övergripande miljöuppdrag som också omfattar bl.a. klimatfrågor.

Offentlig upphandling

Den offentliga upphandlingen har upprepade gånger lyfts fram som ett instrument med stor potential. Det är anmärkningsvärt att det inte ens nämns i regeringens havspolitiska proposition. Det var en samordnad kommunal upphandling som satte i gång avvecklingen av klorblekning av papper och massa – tack vare den kom det klorsnåla och klorfria produkter på marknaden för konsumenter att välja.

Miljöpartiet anser att i stället för att ge upp den offentliga upphandlingen som ett miljöpolitiskt instrument bör den användas mer proaktivt. Upphandling har en särskilt viktig roll där offentliga sektorn är en stor förbrukare av varor som produceras på en global marknad och bidrar till diffusa utsläpp av farliga kemiska ämnen. Eftersom det tar lång tid att enas om regler på EU-nivå, för att inte tala om den internationella nivån, är konsumentmakt och offentlig upphandling särskilt viktiga på det här området.

Ett exempel på en produkt som är lämplig för krav i den offentliga upphandlingen är mobiltelefoner. De produceras på en global marknad och de kan innehålla substanser som inte bör komma ut i vattnet. TCO, som rönt global framgång med sin märkning av datorer och bildskärmar, har tagit fram ett märkningssystem för mobiltelefoner. En statlig upphandling var viktig för att få genomslag på marknaden för TCO-märkningen av datorer och bildskärmar. På motsvarande sätt skulle en offentlig upphandling av mobiltelefoner bidra till en för miljön gynnsam global produktutveckling.

Miljöpartiet anser att den offentliga sektorn systematiskt ska välja miljömärkta alternativ där det finns vedertagna miljömärkningssystem. Där sådana system saknas ska den offentliga sektorn välja produkter som tillhör den bästa kvartilen ur miljösynpunkt.

Kunskap och Försvarmaktens djupdata

Flera har påtalat problemet med sekretess på djupdata. Det är bra att det nu gjorts framsteg i frågan, så att det blir en förenklad process att söka data och att delar av militärens data släpps fria. Stora delar av militärens data kommer dock också i fortsättningen inte att släppas fria. Det är viktigt att Försvarmakten får resurser att göra det havsmiljörelaterade arbete som andra inte får göra om de inte får tillgång till djupdata.

Fiske

Fiskeripolitisk inriktning

Regeringens beskrivning av sin målsättning med fiskeripolitiken tyder på en felsyn och felprioritering. Regeringen tycks fortfarande prioritera fiskerinä-

Fel! Okänt namn på

ringen och se den ekologiska hållbarheten som en besvärande restriktion. Miljöpartiet anser att fisket ska bidra till ett hav i balans, vilket innebär att fisketrycket ska minskas och bestånden återuppbyggas. Det är illavarslande att regeringen inte nämner fisketrycket eller ekosystemansatsen i sin inledande översikt över fisket och dess problem.

Detta felaktiga fokus på näringens kortsiktiga ekonomiska intressen kommer också till uttryck när regeringen försöker beskriva orsakerna till problemen med EU:s fiskeripolitik. Regeringen skriver att den kanske främsta orsaken till EU:s överutnyttjade bestånd är en betydande överkapacitet i EU:s fiskeflotta.

Det är riktigt att denna överkapacitet är ett stort problem och bidrar till att den gemensamma fiskeripolitiken har havererat. Men politikens misslyckande är framför allt just ett politiskt misslyckande. Politiken har prioriterat kortsiktiga ekonomiska, sociala och politiska hänsyn framför långsiktiga ekologiska, ekonomiska och sociala hänsyn. Utan denna probleminsikt finns en överhängande risk för felprioriteringar.

Problemet är således inte, som regeringen anger, att besluten varit kortsiktiga, utan att de kortsiktiga besluten prioriterat ekonomi och politik i stället för ekologi. De långsiktiga planerna som antagits för bl.a. torsken i Östersjön och Nordsjön är exempel på detta problem.

Utfiskning av skarpsill

Ett av regeringens prioriterade förslag på havsmiljöområdet har varit utfiskning av skarpsill i syfte att underlätta torskens återkomst och minska algblomningar. I MJU-rapporten riktas en omfattande kritik mot förslaget. Fiskeriverket menar att för att återfå Östersjöns stora rovfiskar måste i första hand fisket på dessa begränsas. En liten utfiskning ger mycket begränsat resultat, eftersom skarpsill flyttar sig snabbt. Enligt en forskarrapport som Naturvårdsverket tagit fram riskerar omfattande utfiskning, utan att andra åtgärder vidtas, att leda till att kammaneten tar över skarpsillens födonisch. Dessutom flyttar åtgärden, enligt forskarrapporten, fokus från åtgärder som verkligen skulle angripa problemet, som ett tidsbegränsat totalstopp för torskfisket. Länsstyrelsen i Kalmar län menar att det skulle vara mer effektivt att vidta åtgärder för att stärka torsken så att den åter upp skarpsillen i stället.

Lyckligtvis återfinns åtgärden inte i regeringens proposition, även om den avgränsade försöksverksamheten fortsätter.

Det operativa programmet för fiskerieringen i Sverige 2007–2013

Medel måste avsättas för att göra bedömningar av fiskbestånd som i dag saknar beståndsbedömning och som är, eller i framtiden kan komma att bli, kommersiellt intressanta, eller landas som bifångst i annat riktat fiske. För kustregionen i Östersjön måste en bra och regelbunden inventering av arter

och deras tillväxt göras i kombination med bedömning av övriga miljöfaktorer. Om inte detta kan finansieras genom operativa programmet för fiskerinäringen bör regeringen avsätta andra medel.

Miljöpartiet har tidigare framfört att det behövs en uttalad flottpolitik i Sverige. Vi välkomnar ansatserna till en sådan i regeringens proposition. Som vi framfört i annat sammanhang vill vi satsa på en kombination av mer aktiv användning av kvotfördelningsinstrumentet och mer skrotbidrag för att minska flottan. Vi återkommer i annat sammanhang till regeringens förslag om individuella överlåtbara fiskekvoter.

Förbud mot bottentrålning av torsk i Östersjön

Enligt MJU-rapporten menar vissa forskare att trålning är ett stort problem för torsken i Östersjön eftersom den är alltför effektiv. Ett förbud mot trålning skulle enligt dem vara den mest effektiva och lättövervakade åtgärden för att rädda torsken. En återhämtning av torsken kan i sin tur vara den åtgärd som ger snabbast effekt för att minska algbloomingar i centrala Östersjön. En återhämtning av beståndet skulle betyda mycket för hela ekosystemet. Det skulle också vara till fördel för de kustnära fiskarna och för småhamnarna på östkusten. Fiskeriverket har i uppdrag att använda fördelningen av de svenska fiskekvoterna för att gynna det småskaliga och kustnära fisket. Miljöpartiet anser att detta bör ske på bekostnad av trålare i Östersjön.

Bottentrålningen är särskilt skadlig för miljön. MJU-rapporten påpekar att bottentrålning är en form av fiske som genom direkt fysisk störning påverkar produktion, biomassa, storleksstruktur och diversitet hos djur som lever på och nedgrävda i bottenarna. I Östersjön finns miljögifter och andra föroreningar lagrade i sediment som inte bör röras upp. Bottentrålningen bör förbjudas i Östersjön.

Utveckling av skonsamma fångstmetoder

Regeringen föreslår att Fiskeriverket ges ett utpekat ansvar för utveckling av skonsamma fångstmetoder. Miljöpartiet anser att metodutveckling normalt bör vara näringens ansvar. Undantag kan ibland vara befogade, men vi är inte övertygade om att de är det i detta fall.

Ett problem är också att näringen inte i tillräckligt stor utsträckning nyttjar de skonsammare metoder som redan utvecklats. I stället har näringen själv utvecklat metoder som inte är skonsamma. Utkast är ett särskilt problem och bör förbjudas.

Miljöpartiet anser, i likhet med vad som uttryckts av bl.a. EU:s nuvarande fiskerikommissionär Joe Borg, att kommersiell exploatering av de gemensamma fiskeresurserna inte är en rättighet utan en förmån. Det är därför berättigat att samhället ställer krav på de företag som vill komma i åtnjutande av denna förmån. Ett sådant krav kan enligt Borg vara installation av obligatorisk videoövervakning inom de segment där utkast är ett problem. Detta

Fel! Okänt namn på

skulle skapa förutsättningar för en fungerande kontroll av ett förbud mot utkast.

Miljöpartiet håller med kommissionären i detta fall och anser att regeringen bör införa detta i Sverige, där så är möjligt, och i övrigt verka för att det införs i relevanta länder inom EU.

Åtgärder för återhämtning av beståndet av europeisk ål

Miljöpartiet anser att den svenska nationella ålplanen är för svag. Det finns ingen forskning som tyder på att utsättningarna bidrar till beståndets överlevnad. Ålutsättningar kan t.o.m. förvärra situationen för naturligt invandrad ål. Det finns ingen anledning att anslå statliga medel till verksamheten. Fortfarande tillåts för höga uttag av ål av yrkesfisket. Ålen, liksom alla andra akut utrotningshotade arter, bör i princip ha ett skydd från direkt kommersiell exploatering. Medierapporter tyder på att tillsynen är eftersatt och att förbud mot vissa redskap kan behövas. Ålplanen behöver få starkare obligatoriska krav på energisektorn; det räcker inte med frivilliga åtgärder. Regeringens ambition att energisektorn ska ta ett större ansvar motverkas av det stöd till småskalig vattenkraft i form av elcertifikat som regeringen återinfört. Detta stöd bör avvecklas.

Fiskerikontroll

Miljöpartiet har tidigare påpekat att de administrativa sanktionsavgifter som regeringen infört är alldeles för låga. Den diskussion som nu pågår inom EU om sanktioner bekräftar den bilden. De svenska sanktionerna behöver höjas för att vara en del av en effektiv fiskerikontroll.

Fritidsfiske

Arbetet med att utveckla fritidsfiske och fisketurism bör i fortsättningen bedrivas utifrån en långsiktigt hållbar förvaltningsplan. Den långsiktiga planen ska innefatta beståndsbedömningar även av målarter som i dag inte är kommersiellt gångbara. Utsättningen av fisk i fiskevårdande syfte bör övervakas bättre, och fisketurismen ska ses som en ny näring där restriktioner kontrolleras och efterlevs.

Miljörelaterade sjöfartskrav

Regeringens osammanhängande hållning i havspolitiska frågor kommer till tydligt uttryck i dess skrivningar om sjöfarten, där det överordnade målet tycks vara fler och växande företag i sjöfartssektorn. Regeringen skriver:

”Nationella särregler som sätter andra – högre eller lägre – krav än vad som gäller internationellt snedvrider konkurrensen för den globala och regionala sjöfarten.”

Det är helt ohållbart att på detta sätt entydigt prioritera kortsiktig näringsverksamhet framför skydd av miljön. För övrigt kan klokt utformade nationella regler gynna företag som är tidigt ute med att anpassa sig till krav som på sikt kommer även regionalt eller internationellt. Det finns exempel på att svenska företag skaffat marknadsfördelar genom att tidigt anpassa sig till tuffare miljökrav. Dessutom kan nationella krav påskynda den alltför långsamma processen med att ta fram internationella regler.

Miljöpartiet har i ett annat sammanhang utvecklat konkreta förslag för att påskynda en miljöanpassning av sjöfarten. Ett förslag är att miljöaspekter bör bli styrande för de avtal och överenskommelser som staten gör med dessa strategiska hamnar. Vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur farledsavgifterna kan miljödifferenteras.

Vi anser också att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur det kan ställas miljörelaterade krav i anslutning till sjöfartsstödet. Vi utvecklar vår syn på barlastkonventionen nedan.

Åtgärder och styrmedel för en god havsmiljö

Vassare styrmedel i åtgärdsprogrammen

Genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten skulle kunna vara av stor betydelse för att förbättra havsmiljön. Under 2009 ska åtgärdsprogram för att klara direktivets krav fastställas. I MJU-rapporten framförs att vattenmyndigheterna getts otillräckliga legala strukturer. Det är förenligt med bilden som nu kommer fram att vattenmyndigheternas åtgärdsprogram har för lite åtgärder för att nå målen. Enligt en utredning från riksdagens utredningstjänst bedömer Naturvårdsverket att vattenmyndigheternas åtgärdsprogram, som nu är ute på remiss, innehåller mycket få åtgärder för att minska utsläppen av kväve och fosfor och att dessa kommer att ge ”långt, långt ifrån behövd reducerad mängd”. Detta speglar avsaknaden av tillräckligt vassa styrmedel. I MJU-rapporten framförs åsikten att ”det i huvudsak är annan lagstiftning som ska ställa krav på verksamhetsutövare och att instrument för detta saknas”. Därtill kommer signaler om att de partssammansatta regionala vattenråden snarast bromsar framtagandet av konkreta åtgärdsförslag. Vattenmyndigheterna har inte tillräckligt starka styrmedel för att åtgärdsprogrammen som nu tas fram ska kunna ge resultat.

Situationen har oroande likheter med Sveriges genomförande av luftvårdsdirektivet. Naturvårdsverket presenterade i december 2008 en genomgång av de åtgärdsprogram för miljö kvalitetsnormer som skulle vara uppfyllda 2005. Naturvårdsverkets rapport är en dyster läsning. Naturvårdsverket noterar att målen inte har uppnåtts. Bland skälen till att målen inte uppnåtts trots att åtgärdsprogrammen fastställts anges att

Fel! Okänt namn på

- ? åtgärdsprogrammen har en vag utformning och i vissa fall är otillräckliga för att normerna ska kunna nås
- ? intressekonflikter gör att verkningsfulla åtgärder inte utreds och vidtas
- ? åtgärdena inte genomförs så som beslutats
- ? det saknas ett system för genomdrivande av åtgärdena i åtgärdsprogram
- ? det finns brister i den rättsliga konstruktionen som ännu inte åtgärdats.

Bland orsakerna till att åtgärder inte genomförts i den omfattning som beslutats i åtgärdsprogrammen anges att

- ? åtgärdsprogrammen har en vag utformning och i vissa fall är otillräckliga för att normerna ska kunna nås
- ? intressekonflikter gör att verkningsfulla åtgärder inte utreds och vidtas
- ? åtgärdena inte genomförs så som beslutats
- ? det saknas ett system för genomdrivande av åtgärdena i åtgärdsprogram
- ? det finns brister i den rättsliga konstruktionen som ännu inte åtgärdats.

Naturskyddsföreningen har nu inlett en process för att anmäla Stockholm till EU, parallellt med att kommissionen har inlett rättsliga åtgärder mot Sverige för bristande genomförande av direktivet.

Det grundläggande problemet är en politisk ovilja att genomföra åtgärder och att ge tillräckligt verkningsfulla instrument till berörda myndigheter och kommuner att genomföra åtgärdena.

Miljöpartiet föreslog i en motion 2007 att regeringen skulle vidta åtgärder för att komma till rätta med problemen. Åtgärdsförslagen bygger i huvudsak på förslagen från utredningen Åtgärdsprogram för miljökvalitetsnormer (SOU 2005:113). Åtgärdena skulle främja ett gott resultat för både åtgärdsprogrammen för luftkvaliteten och åtgärdsprogrammen för vattenkvaliteten. Regeringen har nu aviserat en proposition i ämnet till sommaren. Det är viktigt att bättre styrmedel kommer fram i tid för att kunna användas i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram. Riksdagen bör redan nu signalera att regeringen ska ge vattenmyndigheterna vassare instrument för att göra effektfulla åtgärdsprogram.

Skydd och bevarande av arter, miljöer och ekosystem

Vattendrag och fisk

Regeringen beskriver hur ökade anslag till det nya operativa programmet för fiskerinäringen kan ge förbättringar för den biologiska mångfalden i vattendrag och hav. Det är bra. Det är t.ex. bra att man vidtar åtgärder som underlättar för vandrande arter. Men det är också viktigt att inte bygga nya hinder med statligt stöd. Därför anser Miljöpartiet, som tidigare nämnts, att ytterligare utbyggnad av vattenkraft inte ska få stöd via certifikatsystemet.

Barlastvatten

Utsläpp av barlastvatten från sjöfarten utgör ett allvarligt hot mot havets ekosystem och sjöar och vattendrag, genom att främmande arter kan spridas och etablera sig i helt nya miljöer.

Barlastkonventionen antogs 2004 av FN:s sjöfartsorganisation IMO. Syftet är att förebygga, begränsa och slutligen eliminera överföring av skadliga vattenlevande organismer och patogener genom kontroll och hantering av fartygs barlastvatten och sediment. I januari 2008 föreslog Barlastvattenutredningen (SOU 2008:1) att Sverige ansluter sig till barlastkonventionen. Då hade elva stater redan tillträtt konventionen. Förhållandena i Östersjön och stora delar av Nordsjön är sådana att det enligt utredningen inte går att uppfylla konventionens krav om man skiftar barlastvatten där. Utredningen ansåg därför att Sverige bör ansöka om reservation från vissa bestämmelser fram till 2016, då alla fartyg ska kunna klara reglerna.

Ett svenskt företag har dock tagit fram en godkänd utrustning för hantering av barlastvatten till havs. Redareföreningen menar att det är bra att hårda krav ställs. Naturskyddsföreningen, WWF och SFR anser att Sverige bör ratificera konventionen snarast.

Regeringen har tidigare aviserat att man skulle hantera frågan om anslutning till barlastkonventionen i den havspolitiska propositionen. Regeringen anger nu i propositionen att man inte har bestämt sig för om Sverige ska ansluta sig till barlastkonventionen, utan att man återigen avser att återkomma vid ett senare tillfälle. Miljöpartiet anser att det är självklart att Sverige ska ansluta sig till konventionen.

Det kommer att ta flera år innan konventionens regler träder i kraft. Åtgärder behövs under tiden för att minimera riskerna. Hamnavgifterna kan differentieras för att förebygga skifte i Östersjön och känsliga delar av Västerhavet av barlastvatten som inte behandlats på ett säkert sätt. Miljöpartiet anser att en sådan differentiering bör införas.

Skyddade områden

Sverige ligger efter med skydd av havsområden. MJU-rapporten ger flera förklaringar. För det mesta handlar det om oklara regler och om brist på resurser. Det gäller t.ex. kartläggningar och inventeringar samt investeringsinsatser och samrådsprocesser i regionerna.

Miljömålsrådet har i den fördjupade utvärderingen "Nu är det bråttom!" föreslagit ett reviderat delmål för bevarande av marina naturvärden: "Senast år 2015 ska ett representativt nätverk av skyddsvärda marina områden omfattande minst 15 % av Sveriges marina area finnas och bevaras." Rådet föreslår också flera åtgärder för att nå målet, t.ex. marina karteringar och inventeringar, riktat ekonomiskt stöd till länsstyrelsernas arbete samt att lagstiftning och ansvarsområden för förvaltning och naturskydd inom ekonomisk zon klargörs.

När regeringen sköt upp den aviserade miljömålspropositionen till 2010 sade man att havsrelaterade förslag skulle behandlas med förtur, i samband med den planerade havspolitiska propositionen. Nu kan konstateras att så inte

Fel! Okänt namn på

har skett. Miljöpartiet föreslår att riksdagen antar Miljömålsrådets förslag till reviderat delmål och åtgärder för bevarande av marina naturvärden.

Genetiskt modifierade arter

Bristen på sammanhållning i regeringens politik illustreras tydligt av dess motsägelsefulla hållning till gentekniken. På ett ställe skriver regeringen att GMO kan ”medverka till att lösa de mest angelägna globala utmaningarna – tillgången till livsmedel, vatten och energi samt hotet om global uppvärmning”. Det antyds att detta på något sätt kan vara till nytta för utvecklingen i skärgården. Detta är ett helt orealistiskt synsätt och bör avfärdas.

På ett annat ställe uttrycker regeringen stort oro för spridning av GMO-fisk från Ryssland och föreslår att beredskap för att upptäcka genmodifierad lax ska ingå som en del i övervakningen av den genetiska variationen hos lax i Östersjön.

Regeringens konsekvent GMO-positiva agerande inom EU är förenligt med det förstnämnda synsättet och medverkar till att orsaka de problem som föranleder skärpt miljöövervakning.

Övergödning

Handel med utsläppsrätter

I riksdagens uppföljning av havspolitikerna anger flera aktörer att den största utmaningen för att förbättra miljön i våra hav är att minska utsläppen av kväve och fosfor.

En bärande del av regeringens politik för att minska övergödningen har varit drömmen om ett internationellt system för handel med utsläpp av kväve och fosfor. I *Centerpartiets plattform för en borgerlig miljöpolitik* föreslogs 2006 att det ska inrättas ett system med utsläppsrätter för fosfor och kväve med Östersjön som ”utsläppsbubbla”. I rapporten står följande att läsa: ”Vi ser t ex framför oss att en markägare kan välja att inte avverka en skog (som utgör en kvävefälla) för att istället sälja sina utsläppsrätter till ett avloppsreningsverk i Polen.”

Denna idé har återkommit i bl.a. regeringens budgetförslag.

I regeringens havspolitiska proposition kan det nu konstateras att av detta förslag bidde det nästan en tumme. Naturvårdsverket bedömer att det behövs fördjupad analys (2009–2010) och praktisk tillämpning eller test i ett pilotområde (2010–2012). Regeringen föreslår nu ett pilotprojekt i ett utvalt avrinningsområde, som ett led i utvecklingen av ett nationellt system. Bland mycket annat behöver utredas vilka rättsliga frågor som berörs och hur dessa kan hanteras för att uppnå ett fungerande avgiftssystem.

Miljöpartiet bedömer att föreställningen att detta ska leda till ett system för hela Östersjöregionen är orealistisk, åtminstone inom en överskådlig framtid. Bland mycket annat måste ett sådant system samordnas med EU:s ramdirektiv för vatten. Det ter sig inte vidare sannolikt att t.ex. den polska regeringen

skulle se vitsen med ett system där polska avloppsreningsverk betalar svenska skogsägare för att avvakta med att avverka sina skogar.

Ett svenskt system kan eventuellt vara av värde på sikt, särskilt om det kan finansiera åtgärder som anläggning och skötsel av våtmarker. Men det är ett högst osäkert långtidsprojekt. Under tiden måste andra och mycket kraftfulla åtgärder till för att minska Sveriges utsläpp av kväve och fosfor.

Miljöpartiet har inte kunnat hitta något annat förslag i regeringens proposition som riktar sig mot skogsbrukets bidrag till övergödningsproblemet. Kvävegödning nämns inte ens.

Skogsbruket

I Miljömålsrådets rapport "Nu är det bråttom!" däremot anges skogsbruket som en av de sju viktigaste faktorer som kan påverka möjligheten att nå miljömålet *Ingen övergödning*. Rådet föreslår en ändring av den skogsrelaterade preciseringen av miljömålet till: "Skogsmark har ett näringstillstånd som bidrar till att bevara den naturliga artsammansättningen och högst 5 % av skogsmarken i Sverige ska ha en kväveupplagring som överskrider 5 kg N per ha." Rapporten anger upplagring av kväve som kan läcka ut efter avverkning och ökad kvävegödning som problem.

Kvävegödning

Det väcks ibland förslag om ökad kvävegödning i skogen. Miljöpartiet anser att kvävegödningen snarast skulle behöva minska, vilket vi utvecklat i annat sammanhang (t.ex. riksdagsmotion 2008/09: MJ472). Produktionshöjande kvävegödning av skogsmark bör endast tillämpas undantagsvis och då på s.k. triviala skogsmarker där naturvärdena är små. Dessutom bör gödning noggrant följas upp för att eventuella negativa effekter på ekosystemen ska kunna upptäckas.

Att återföra askan efter biobränsleuttag är ett sätt att delvis återföra växtnäringssämnen till skogen och därmed sluta kretsloppen. Askåterföring måste göras på rätt marker på rätt sätt så att inte negativa effekter på miljön uppstår.

Vi föreslår en försiktighetsprincip och ett moratorium för ökad kvävegödning till dess att ny forskning bl.a. klarlagt läckaget av kväve till vattenområden.

Dikesrensning och tillståndsprövning för skyddsdikning

Det finns risk för att en intensifiering av jord- och skogsbruket kan komma att leda till kontinuerlig dikesrensning av avsevärda arealer. Detta skulle kunna öka utsläpp av övergödningsämnen. Enligt MJU-rapporten bedömer Naturvårdsverket att ökad dikesrensning, troligen främst inom skogsbruket, kan komma att utgöra ett allt större problem framöver. Inom skogsbruket sägs det finnas önskemål om ökad dikesrensning, vilket kan medföra risk för bl.a. ökad övergödning. MJU-rapporten anger att kunskaperna om rensningarnas miljöeffekter är mycket dåliga. Ökad dikesrensning kan motverka arbetet med att anlägga och restaurera våtmarker.

Fel! Okänt namn på

Vi i Miljöpartiet har utvecklat vår syn på dikesrensning och dess effekter på biologisk mångfald i annat sammanhang (t.ex. motion 2008/09: MJ502). Skogsbruket har i många fall varit orsaken till utdikning och förstörelse av våtmarker och sumpskogar. Våtmarker och sumpskogar fungerar som naturliga kvävefällor eftersom nitrat reduceras till ofarlig kvävgas i den syrefattiga miljön. Numera är skogsdikning tillståndspliktig enligt 18 c § men inte skyddsdikning, trots att skyddsdikning ofta innebär att diken dras genom våtmarksområden. Miljöpartiet anser att även skyddsdikningen kan behöva göras tillståndspliktig samt att det generella dikningsförbud som nu gäller i norra och mellersta Sverige ska gälla hela Sverige.

Den gemensamma jordbrukspolitiken och landsbygdsprogrammet

Regeringen bedömer nu att en revidering av nuvarande landsbygdsprogram kan vara tillräcklig ”för att jordbrukssektorn kraftfullt ska kunna medverka till att de berörda miljökvalitetsmålen och de svenska åtagandena inom Helcoms handlingsplan för Östersjön ska nås.” Av propositionen framgår mycket litet om vad som konkret ska göras eller hur det ska gå till. Regeringens bedömning framstår främst som en from förhoppning.

Gårdsstödet bör minska till förmån för miljöstöd. Miljöstödet bör inriktas på att t.ex. minska utsläppen av växthusgaser, minska övergödningen och öka den biologiska mångfalden. En inriktning ska vara att styra över till ekologiskt lantbruk och ett lantbruk med bättre balans mellan djur och foderproduktion. En annan kan vara investeringsstöd för gårdsbaserade biogasanläggningar. Samtidigt bör miljöstödet bli effektivare. En del av det man nu får stöd för bör egentligen ingå i de generella hänsyn som jordbrukaren bör ta.

Jämnare spridning på djuren

Samhällets försök att minska läckage av kväve genom att vidta åtgärder på åkern eller efter åkern har liknats vid att försöka torka upp golvet innan man stängt av kranen. Man måste ingripa mot det strukturella problemet att det finns en obalans i strukturen på djurhållningen i landet. Detta leder till att det blir överskott på näringsämnen där det finns mycket djur och underskott – som kompenseras av tillförd kväve och fosfor – i områden med mer renodlad spannmålsodling.

Där djurtätheten är hög finns i regel också de största övergödningssproblemen. Cirka hälften av alla grisar och alla kor finns i Skåne, Halland och Västra Götaland. Där finns också de största övergödningssproblemen. Problemet är att för mycket kväve och fosfor köps in till regionen i form av foder och konstgödsel, och samtidigt får gårdarna ett överskott på stallgödsel. Gårdar som specialiserat sig på produktion av foder i andra delar av landet får ett underskott, som täcks av inköp av konstgödsel.

Det blir ett kontinuerligt inflöde av kväve och fosfor till jordbrukssystemet, ett inflöde som förr eller senare också blir ett utflöde som till slut hamnar i våra havsområden. Kväve och fosfor tillförs systemet dels i form av importerat kraftfoder, dels i form av konstgödsel eller mineralgödsel.

Vi behöver en jämnare spridning av djurhållningen. En kombination av lagtillämpning, information och rådgivning samt ekonomiska styrmedel bör användas.

Främja ekologiskt producerad mat

Ekologiskt lantbruk är generellt mer kretsloppsanpassat än det konventionella lantbruket. Ekologiskt lantbruk är t.ex. mindre uppdelat i djur- respektive foderproducenter. Forskning tyder på att en ökning av ekologiskt kretslopps-lantbruk i Östersjöregionen skulle betyda mycket för Östersjön. Det är ett viktigt skäl till att öka den ekologiska livsmedelsproduktionen i Sverige. Ett sätt att göra detta är att öka den offentliga upphandlingen av certifierat ekologiskt producerad mat, vilket Miljöpartiet drev igenom under förra mandatperioden. Ett sätt att främja hushållens inköp är sänkt moms på ekologisk mat. Miljöpartiet har utvecklat sin syn på ekologiskt producerad mat och åtgärder för att främja ekologisk produktion i andra sammanhang.

Kretsloppslantbruket behöver mer stöd i form av forskning, utbildning, rådgivning, omställningsstöd, investeringar i byggnader, stöd till småskalig livsmedelsförädling och stöd till lösningar för att klara hygienkrav och andra krav relaterade till exempelvis slakt.

Skärpa och förtydliga kraven på jordbrukets ”generella hänsyn”

Det kan ifrågasättas om det är förenligt med principen att ”förorenaren ska betala” eller kostnadseffektivt att lantbruket får ersättning för åtgärder som behövs för att mildra effekterna av den egna gödselhanteringen. Miljöbalkens generella hänsynsregler gäller också för jordbruket. För vissa delar av jordbruket finns mer preciserade regler i form av Jordbruksverkets föreskrifter. På andra områden behövs preciseringar. Miljöpartiet anser att kraven bör skärpas utöver vad EU tvingar oss till, så länge vi inte klarar våra mål för utsläpp av övergödande ämnen. Kraven behöver också bli tydligare för att t.ex. kommunerna ska kunna följa upp dem. Kompensation bör i ökad utsträckning begränsas till merkostnader som följer av högre nationella krav.

En genomgång som Statens jordbruksverk gjort av tillämpningen av miljöbalken vid tillstånd för djurhållning visar att myndigheterna tagit dåligt vara på intentionerna att ta hänsyn till förhållandena vid gården när man gett tillstånd och fastställt villkor. Utredningen om hållbar konsumtion (SOU 2005:51) har lagt fram flera intressanta förslag till åtgärder för att främja en jämnare struktur på landets djurhållning. Naturskyddsföreningen föreslår att djurbegränsningar i förhållande till spridningsareal införs i de mest läckagebenägna områdena och i stället stimuleras i skogs- och mellanbygder där läckageriskerna är mindre och biologisk mångfald främjas.

Ökad avgift på mineralgödsel med återföring

Miljöpartiet anser att det behövs mer miljöstyrande avgifter på tillförsel av kväve och fosfor till jordbruket. Den nuvarande konstgödselavgiften borde

Fel! Okänt namn på

höjas. Naturvårdsverket uppskattar att för att uppnå en minskning av gödslingsintensiteten med 30 % skulle skatten behöva öka påtagligt.

Miljöpartiet anser att en avgift som går tillbaka till näringen vore att föredra. En ökning av avgiften på kväve och fosfor i en omfattning som innebär en bra miljöstyrning kräver dock en annan utformning av återföringen än den nuvarande, som i huvudsak går genom programmet ”Greppa näringen”. Den enklaste konstruktionen skulle innebära att avgiften återförs per hektar. Miljöstyrningen skulle kunna öka genom olika nivåer för odlad respektive betad mark. Styrningen skulle öka ytterligare om återföringen kunde differentieras så att certifierad ekologisk produktion får mer, eller att gårdar med jämn balans mellan djurhållning och foderproduktion får högre återföring. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på en kraftigt höjd avgift på mineralgödsel med återföring med en bra miljöstyrningseffekt i relation till den administrativa bördan.

Miljöstyrande avgifter på köttproduktion

Vissa inslag av djurhållning för köttproduktion i Sverige är problematiska från övergödningssperspektiv. Djurhållning för köttproduktion har också konsekvenser för utsläppen av växthusgaser, speciellt från idisslande djur. Miljöpartiet anser att produktionen och konsumtionen av kött bör minska, vilket vi utvecklat i annat sammanhang. Samtidigt är delar av den svenska djurhållningen för köttproduktion av stor betydelse för den biologiska mångfalden. I detta fall är idisslarna viktiga. Något förenklat kan man säga att produktion av kött där det finns en god kväve- och fosforbalans på gårdsnivån är att föredra. I den certifierade ekologiska produktionen finns som nämnts normalt en bättre balans mellan foderproduktion och -konsumtion. Miljöpartiet anser att regeringen bör undersöka möjligheterna att med ekonomiska styrmedel begränsa och styra om den svenska köttproduktionen i en riktning som är bättre ur miljösynpunkt. Det kan t.ex. handla om avgifter på produktion av kött och/eller kväve- och fosforinnehållet i inköpt kraftfoder, som återförs till jordbruket på ett sätt som är gynnsamt ur miljösynpunkt, bl.a. genom ett utökat betesstöd.

Jordbruksverkets rekommendationer om gödsling

Jordbruksverkets rekommendationer om användning av konstgödsel är i alltför stor utsträckning baserad på beräkningar av vad som är ekonomiskt lönsamt. Gödslingen får konsekvenser för utsläppen av växthusgaser, för övergödningen och för den biologiska mångfalden. Miljöpartiet anser att miljöhänsynen bör prioriteras ytterligare i Jordbruksverkets rådgivning.

Giftfri havsmiljö

Cocktaileffekten och diffus spridning

Havsmiljön speglar det som händer på land och hav. I havet finns många av de kemikalier vi använder i samhället. Vi har åtgärdat många av de stora punktutsläppen. Men kemiska ämnen som lämnar fabriken i varorna fortsätter att spridas i miljön. För att komma åt den diffusa spridningen är det viktigt att minska kemikalieanvändningen över lag i samhället och att städa upp bland de problem som redan skapats. Det behövs ett samlat grepp på kemikalieområdet. Därför är det dåligt för havsmiljön att regeringen inte gått vidare med de förslag som Miljömålsrådet lade fram i sin senaste fördjupade utvärdering ”Nu är det bråttom”. Andra länder både inom och utanför EU förväntar sig att Sverige förvaltar den trovärdighet vi byggt upp på kemikalieområdet och fortsätter att driva frågorna där. Ett starkt internationellt arbete förutsätter ett starkt nationellt arbete.

Färsk forskning belyser problemen med att kemiska ämnen utvärderas vart och ett för sig. För lite hänsyn tas till effekter av flera ämnen tillsammans och under lång tid, s.k. cocktaileffekter. Regeringen bör i det egna arbetet ta större hänsyn till cocktaileffekter. Regeringen bör också i EU driva att riskvärderingarna revideras så att de tar större hänsyn till cocktaileffekter. Ett resultat är att större hänsyn tas till ämnens inneboende egenskaper.

Det är viktigt att komma på mer verkningsfulla sätt att ta tag i problemet med den diffusa spridningen av miljögifter. Det behövs t.ex. en mer aktiv produktpolitik. Det blir desto mer angeläget då det fortfarande kommer ut substanser och ämnen på marknaden vars egenskaper är farliga eller dåligt utredda (t.ex. triklosan, silverjonsemitterande produkter).

Miljöbakslag – bromerade flamskyddsmedel

Dessvärre har regeringen inte enbart varit passiv. Regeringen har t.ex. upphävt det nationella förbudet mot användning av det bromerade flamskyddsmedlet deka-BDE i bl.a. textilier och möbler, som infördes av den förra regeringen. Bromerade flamskyddsmedel tillhör, i likhet med perfluorerade ämnen och det hormonliknande ämnet nonylfenol, de nya ämnen som upptäckts i Östersjöns miljö i allt större mängder. Bromerade flamskyddsmedel har också påträffats i modersmjölk. Regeringens motiv för att upphäva det nationella förbudet är inte helt tydliga. Regeringen noterar att det kan påstås hindra det fria varuflödet. Och så vill man i stället ha ett förbud på EU-nivå. KemI har därför fått i uppdrag att verka för ett förbud på EU-nivå. KemI rapporterar dock att förutsättningarna för att få ett sådant förbud inom en överskådlig framtid är mycket små.

Miljöavgifter för bl.a. silverjonsemitterande tvättmaskiner

Ett instrument som bör användas mer aktivt är miljöavgifter. Eftersom utsläpp av nya ämnen, som silver från sportkläder och hushållsmaskiner, ökar kostnaderna på reningsverken bör miljöavgifter övervägas för sådana produkter.

Fel! Okänt namn på

MJU-rapporten belyser misslyckandet med att hindra införandet av silverjonsemitterande tvättmaskiner på den svenska marknaden 2005. Den svenska kemikalielagstiftningen har ansetts så svag att produkten inte kunde förbjudas, utan enbart förenas med en informationsplikt. Miljöpartiet anser att om inte produkten kan förbjudas bör en miljöavgift införas på försäljning av silverjonsemitterande hushållsmaskiner och maskiner för storkök. Regeringen bör utreda möjligheten att införa liknande miljöavgifter på andra varuområden. Kemikalieinspektionen bör få ett uppdrag att utreda förutsättningarna för att använda ekonomiska styrmedel mer aktivt inom kemikaliepolitiken.

Etablering av båtbottentvättar

Sveriges oförmåga att stoppa användningen av båtottenfärger med giftiga ämnen i Östersjön är ett miljöpolitiskt misslyckande. Det är också oklart varför EU skulle förbjuda sådana bottenfärger i hela EU när vi inte lyckats bättre i Sverige.

Regeringen föreslår att skattepengar i praktiken ska subventionera enskildas konsumtion av fritidsbåtar, genom ekonomiskt stöd till utbyggnaden av båtbottentvättar. Ett sådant stöd kan behövas i ett inledningsskede för att etablera en verksamhet på marknaden eller få fram pilotanläggningar. Miljöpartiet anser att det på sikt skulle vara bättre att finansiera utbyggnaden genom en avgift som läggs på större marinor som inte har vare sig egna båtbottentvättar eller kontrakt med näraliggande anläggningar med båtbottentvättar.

I arbetet med revideringen av EU:s biociddirektiv är det viktigt att Sverige driver linjen att ett land ska kunna förbjuda användningen av biocidprodukter på basis av lokala, nationella eller regionala (t.ex. Östersjön) särförhållanden. Regeringen bör för övrigt försöka få genomslag för en sådan hållning mer generellt – att regionala särförhållanden kan vara ett tillräckligt skäl för nationella åtgärder till skydd för miljön. I praktiken likställer regeringen miljöskydd med det fria varuflödet (dess betoning av ”ömsesidigt erkännande”), vilket är ohållbart.

Båtregister och restriktioner mot försäljning av giftiga bottenfärger

MJU-rapporten konstaterar att det har varit svårt att få genomslag för de strängare reglerna för bottenfärg på ostkusten. Båtägare fuskar, och kommuner avsätter inte resurser till det tillsynsansvar de har. Det har också kommit uppgifter om att säljare börjat tulla på reglerna.

Det har länge konstaterats att det behövs ett båtregister i Sverige. Det visar inte minst den stora ökningen av motorstarka fritidsbåtar.

Det är anmärkningsvärt att regeringen inte ens nämner frågan om båtregister i en proposition som gör anspråk på att ta ett helhetsgrepp på havspolitik.

Miljöpartiet anser att det behövs ett båtregister. I registret ska bl.a. finnas uppgift om ägaren, ägarens hemvist och hemmarina eller motsvarande. Ett krav för att köpa bottenfärger som inte är godkända för bruk i Östersjön bör då vara att köparen har en båt som är registrerad på västkusten. Återförsäljare

av bottenfärger kan bli skyldiga att genom registret kontrollera att köparen har en båt registrerad på västkusten samt att föra register över försäljningen, bl.a. för att förhindra ”langning” av västkustfärg. En avgift på försäljning av de starkare bottenfärgerna bör i första hand ha en miljöstyrande effekt men kan även användas för en del av finansieringen av båtregistret.

Ägarlösa vrak och sanering av förorenade områden på land

Sanering av förorenade områden på land är viktig också för havsmiljön. Ämnen som lakas ut från marken hamnar så småningom i våra vattendrag och våra hav. Därför är regeringens neddragningar av marksaneringsarbetet olyckligt för havsmiljön. När väl kartläggningen är genomförd bör inte saneringstakten minska.

Skeppsvrak som förorenar eller riskerar att förorena områden i hav och sjö behöver också saneras. Regeringens förslag om ytterligare utredning och kunskapsinhämtning om ägarlösa vrak är bra men helt otillräckliga. Båda tekniska och administrativa hinder har hämmat en angelägen sanering. Vidare kunskapsinsamling, kartläggning av var problemen finns och diskussioner om myndighetsansvar och betalningsansvar ska inte hindra utvecklingen av saneringsmetoder och påbörjad sanering av redan kända, farliga vrak. Saneringsarbetet måste komma i gång. Miljöpartiet vill utvidga anslaget för sanering av förorenade områden till att uttryckligen också omfatta havs- och sjöområden. För att vidareutveckla och påskynda detta arbete vill vi öka anslaget för sanering och återställande av förorenade områden med 50 miljoner kronor.

Kvicksilver och kadmium

Kvicksilver och kadmium är de giftigaste tungmetallerna i Östersjön. Kraftigt förhöjda kadmiumkoncentrationer har påträffats i levern hos fisk i delar av Östersjön. Det är därför bra att regeringen verkar för att förbjuda användningen av kadmium i batterier i sladdlösa handverktyg. Men det är otillräckligt. Gränsvärden för kadmium i fosforgödselmedel och fodermedel behöver sänkas. Gränser för tillförsel av kadmium med avloppsslam behöver också sänkas. Det är bra att regeringen vill verka för sänkta gränser för kadmium i konstgödsel i EU. Regeringen bör vidare verka för ett förbud mot kadmium i konstnärsfärger i Sverige och i hela EU samt en snabb utfasning av användningen av amalgam i tandvården.

Slam

Regeringen föreslår att ”fosforföreningar i avloppsfraktioner bör återföras till åkermark och annan produktiv mark där växtnäringen behövs, utan risk för hälsa och miljö”. Skrivningen är onödigt tvetydig. Den skulle bli tydligare om man lägger till ”*där så kan ske* utan risk för hälsa och miljö”.

Havsmiljökommissionen konstaterade 2003 att flertalet av de problematiska organiska ämnen och metaller som definierats i miljövårdsarbetet återfinns i utgående avloppsvatten och rötslam från många kommunala reningsverk. Naturvårdsverket föreslog 2002 att gränsvärdena för metallhalter i av-

Fel! Okänt namn på

loppsfraktioner och kraven om tillförd mängd metaller till åkermark skärps. Förslaget har aldrig genomförts. Regeringen säger nu att det behövs skärpta gränsvärden men att Naturvårdsverkets förslag måste göras om och uppdateras. På så sätt förloras ytterligare tid i havsmiljöarbetet. Frågan är om det inte är bättre att skärpa kraven nu i enlighet med Naturvårdsverkets tidigare förslag, så att skärpningen gäller under tiden ett nytt förslag utarbetas och bereds. Det brådskar – ett mindre lyckat certifieringssystem kan befaras öka spridningen av undermåligt slam. Det är viktigt att Naturvårdsverket ges resurser och uppdrag att uppdatera kraven snarast, och att regeringen faktiskt genomför kraven. När man ändå ser över kraven är det bra att se även på andra ämnen som ”nya gifter” och läkemedelsrester. På sikt kan metoder som urinseparering och kristallisering av urin komma att minska problemen påtagligt. Det är viktigt att ett pilotprojekt i Skåne följs upp och, om det visar sig vara framgångsrikt, sprids.

Bekämpningsmedelsrester

Enligt uppgifter i riksdagens uppföljning av regeringens havsmiljöarbete har avgiften på bekämpningsmedel en begränsad påverkan när det gäller att hålla nere användningen. I ett utredningsbetänkande föreslogs 2003 att avgiften på sikt bör differentieras för att ge incitament att använda mindre farliga bekämpningsmedel. Samtidigt konstaterar Jordbruksverket att det blir svårt att nå målet om halter av bekämpningsmedel i yt- och grundvatten. Vidare är det svårt att utvärdera och mäta effekterna av rådgivning och information, även om det finns enstaka lyckade exempel.

Miljöpartiet anser att det behövs ett paket av olika åtgärder för att minska användningen och spridningen av bekämpningsmedel i jordbruket. Det behövs en miljökvalitetsnorm för bekämpningsmedel i dricksvatten. Detta skulle bidra till mer tryck på åtgärder för mindre användning av bekämpningsmedel i jordbruket och bidra till mindre läckage till våra vattendrag och i slutändan våra hav. Avgifterna på bekämpningsmedel bör höjas och differentieras. Framför allt behövs åtgärder för att öka certifierad ekologisk produktion. Vi utvecklar detta närmare i andra sammanhang.

Skrotningspremie för gamla motorer

Som vi motionerat om tidigare vill vi införa en särskild skrotningspremie för tvåtaktsmotorer. Bakgrunden är att mer än en fjärdedel av Sveriges ca 720 000 fritidsbåtar bedöms ha motorer med låg verkningsgrad och dålig förbränning. De enkla tvåtaktsmotorer som hittills dominerat bland fritidsbåtarnas utombordsmotorer kan via avgaserna släppa ut uppåt en tredjedel av bränslet i oförbränt skick, och ungefär hälften av detta hamnar direkt i vattnet där det orsakar stora skador på vattenlivet. Villkoret för att få premien på 500 kr per motor blir att det är en fungerande tvåtaktsmotor som byts in vid köp av en ny miljöanpassad motor och att säljaren på ett bra sätt kan skrota de gamla motorerna.

Nya gifter

Miljöpartiet har i annat sammanhang föreslagit åtgärder för att minska spridningen av nya gifter. Ett exempel är läkemedelsklassificering av antibakteriella ämnen som triklosan. I textilier kan finnas en rad olika substanser som kan ställa till problem för hälsan eller Östersjöns miljö, som silver, azofärgämnen, flamskyddsmedel, formaldehyd, ftalater, nickel, nonylfenol och perfluorerade ämnen. Miljöpartiet föreslår därför att regeringen verkar för ett EU-direktiv om användningen av gifter i textilier motsvarande RoHS-direktivet för elektronik. I avvaktan på ett sådant direktiv bör regeringen arbeta med andra sätt att påverka, exempelvis stränga krav i offentlig upphandling eller ekonomiska styrmedel. Detta skulle vara av betydelse för havsmiljön.

Sveriges arbete för en god havsmiljö i andra delar av världen

EU:s fiskeriavtal med utvecklingsländer

EU spenderar stora belopp på att teckna avtal med länder i syd om fiskerätter. Trots ansatser till reform har systemet utsatts för omfattande kritik. Förväntade utvecklingseffekter har i stort sett uteblivit. Subventionerade EU-fiskare konkurrerar ut lokala fiskare. Resurserna plundras. Miljöpartiet anser att regeringen ska verka för att EU:s fiskeriavtal med utvecklingsländer avvecklas och ersätts med biståndssamarbete, gärna med inslag av utveckling av det lokala fisket och den nationella fiskerikontrollen.

Djuphavsfiske

Allteftersom kommersiellt attraktiva fiskebestånd krymper, samtidigt som efterfrågan är stark, inriktas det kommersiella fisket på nya arter. Kunskapen om djuplevande arter är dålig. Ofta handlar det dock om arter med långsam tillväxt och långsam reproduktion. Fortsatt kommersiellt fiske under sådana omständigheter är alltför riskabelt för den biologiska mångfalden. Miljöpartiet anser att det kommersiella fisket ska avstå ifrån att fiska djuphavsarter där inte tillräckligt med kunskap finns för att kunna göra rimliga bedömningar av hur mycket fisketryck bestånden tål.

Oljeexploatering i känsliga naturområden

Redan kända fyndigheter av olja och gas överstiger den mängd som kan eldas upp om vi fortfarande ska klara målet att den globala temperaturen inte ska öka mer än två grader jämfört med förindustriella förhållanden. Mot den bakgrunden finns ingen anledning att tillåta ny exploatering av fossila fält i känsliga naturområden som Arktis eller Östersjön.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 1 april 2009

Tina Ehn (mp)

Per Bolund (mp)

Karin Svensson Smith (mp)